

BAŠTINA ODOZDO

MIKROPOLITIKE 2018.
MICROPOLITICS 2018

HERITAGE FROM BELOW

28. – 30. RUJNA 2018.
28 – 30 SEPTEMBER 2018

BAŠTINA ODOZDO

MIKROPOLITIKE 2018.
MICROPOLITICS 2018

HERITAGE FROM BELOW

BAZA, ADŽIJE 11, ZAGREB
DREŽNICA, MALA JAVORNICA

RASPORED • TIMETABLE

28. — 30. RUJNA 2018. •
28 — 30 SEPTEMBER 2018

PETAK / FRIDAY

28. rujna 2018. / 19.00
September 28, 2018 / 19.00
BAZA, Božidara Adžije 11, Zagreb

- UVODNO PREDAVANJE
- KEYNOTE LECTURE

Xurxo Ayán Vila,
Rui Gomes Coelho:
ARHEOLOGIJA ŠPANJOLSKOG
GRAĐANSKOG RATA:
SUKOB, SJEĆANJE I
SOCIJALNA PRAVDA
—
ARCHAEOLOGY OF
THE SPANISH CIVIL WAR:
CONFLICT, MEMORY AND
SOCIAL JUSTICE

SUBOTA / SATURDAY

29. rujna 2018. /
September 29, 2018
10.00 – 16.00
BAZA, Božidara Adžije 11, Zagreb

- MIKROPOLITIČKI SEMINAR
“BAŠTINA ODOZDO”
- MICROPOLITICS SEMINAR
“HERITAGE FROM BELOW”

10.00 – 10.30

Ivana Hanaček,
Sanja Horvatinčić:
UVOD
—
INTRODUCTION

- SESIJA I
- SESSION I

10.30 – 11.00

Rui Gomes Coelho:
POLITIKA BAŠTINE
—
POLITICS OF HERITAGE

11.00 – 11.30

Josipa Lulić:
NACIJA I ARHEOLOŠKA
BAŠTINA
—

NATION AND
ARCHAEOLOGICAL
HERITAGE

11.30 – 11.45

RASPRAVA
—
DISCUSSION

11.45 – 12.00

PAUZA
—
PAUSE

- SESIJA II
- SESSION II

12.00 – 12.30

Xurxo Ayán Vila:
BRAĆA PO ORUŽJU:
ARHEOLOZI I ŠPANJOLSKI
GRAĐANSKI RAT
—
BROTHERS IN ARMS:
ARCHAEOLOGISTS AND
THE SPANISH CIVIL WAR

12.30 – 13.00

Andrew Lawler:
NARODNOOSLOBODILAČKA
BORBA KAO „NIČIJA” BAŠTINA
U BOSNI I HERCEGOVINI
—
THE PEOPLE'S LIBERATION
STRUGGLE AS AN 'UNCLAIMED'
HERITAGE IN BOSNIA &
HERZEGOVINA

13.00 – 13.15

RASPRAVA
—
DISCUSSION

13.15 – 14.00

RUČAK
—
LUNCH

- SESIJA III
- SESSION III

14.00 – 14.15

PROJEKCIJA
DOKUMENTARNOG
FILMA “DREŽNICA”
(Zagreb film, 1964.), režija
i scenarij: Slavko Goldstein
—

DOCUMENTARY
MOVIE “DREŽNICA”
(Zagreb film, 1964),
director and scriptwriter:
Slavko Goldstein

14.15 – 14.45

Sanja Horvatinčić
SLOBODNI PARTIZANSKI
TERITORIJI KAO BAŠTINA
ZAJEDNICE: POVIJEST I
DRUŠTVENO SJEĆANJE NA
NOB U DREŽNIČKOM KRAJU
—
LIBERATED PARTISAN
TERRITORY AS COMMUNITY
HERITAGE: HISTORY AND
SOCIAL MEMORY OF THE
PEOPLES' LIBERATION WAR
IN DREŽNICA

14.45 – 15.15

Helena Stublić
“NEŽELJENA”
BAŠTINA U HRVATSKOJ?
POGREŠNO TUMAČENJE
I APROPRIJACIJA POJMA
—
“UNWANTED”
HERITAGE IN CROATIA?
MISINTERPRETATION
AND APPROPRIATION
OF THE TERM

15.15 – 16.00

ZAVRŠNA RASPRAVA
—
FINAL DISCUSSION

- TERENSKI DIO SEMINARA
- SEMINAR FIELD TRIP

Nedjelja, 30. rujna 2018.
Sunday, September 30, 2018
Drežnica, Mala Javornica
—

Organizirani terenski posjet
Drežnici i okolnim selima te
memorijalnom kompleksu na
lokaciji vojno-partizanske bolnice
br. 7 na Maloj Javornici

Polazak iz Zagreba u 9.00,
povratak u predvečernjim satima.
Predbilježbe se šalju mailom na:
blok@blok.hr, najkasnije do
25. rujna, a potvrđuju u Bazi za
vrijeme trajanja Mikropolitikog
seminara (28.–29.9.)
—

Organized field trip to Drežnica
and the surrounding area, and the
memorial complex at the site of
the Partisan Hospital no. 7 at Mt.
Mala Javornica

Departure from Zagreb at
9.00 AM; returning in the evening.
Reservations should be sent by
e-mail at blok@blok.hr before
September 25th. All reservations
will have to be confirmed at Baza
during the Micropolitics seminar
(Sept 28–29th).

Izbjeglice iz Drežnice u Črnomlju
u Sloveniji, 1945.

— Refugees from Drežnica in
Črnomelj, Slovenia, 1945

— Arhiv Znaci

SANJA HORVATINČIĆ

BAŠTINA ODOZDO

HERITAGE FROM BELOW

Obnova Spomenika palim borcima i
žrtvama fašizma u Veljunu, 2017.

Renovation of the Monument to Fallen Partisans
and Victims of Fascism in Veljun, Croatia, 2017

Foto / Photo:
Tatjana Vlačić Vujčić

Naziv ovogodišnjeg mikropolitičkog seminara sintagma je posuđena od povjesničara Iana J. Robertsona koji baštinu definira kao “ljude – kolektive i pojedince – i njihov smisao nasljeđivanja prošlosti te pronalaženje načina da se takvo razumijevanje procesa provede u praksi”.¹ Ideja baštine odozdo (*heritage from below*), pojašnjava Robertson, polazi od činjenice da, iako nije riječ o financijski neovisnom procesu, “postoje oblici korištenja prošlosti u sadašnjosti koji su tek minimalno uvjetovani ekonomijom i koji, kao takvi, mogu služiti kao kulturna sredstva protu-hegemonijskih praksi.”² Njegova kritika suvremene akademske produkcije vezane uz teoriju i analizu baštine polazi pak od pretpostavke da je ona u najvećem broju slučajeva “zavedena nacionalističkim, hijerarhijskim, komercijalnim i turistički usmjerenim perspektivama onih manifestacija baštine koje čine *mainstream* i konstituiraju hegemonijski diskurs.”³ Kroz izlaganja okupljena na ovom seminaru zanima nas kako se pristajanje uz ovakva i srodna kritička tumačenja baštine manifestira u različitim europskim sredinama i kroz različite discipline koje se tradicionalno bave tumačenjem i medijacijom znanja o kulturama prošlosti (arheologija, povijest umjetnosti, muzeologija) te kako je u uvjetima neoliberalnog kapitalizma moguće misliti baštinu *odozdo*.

Ako spomenuta kritička tumačenja fenomena baštine, koja njegovu ulogu sagledaju kroz proces uspostavljanja i održavanja kulturne hegemonije, primjenimo na analizu lokalnih mehanizama instrumentalizacije nasljeđenih društvenih praksi i kulturnih artefakata, lako ćemo prepoznati parametre kojima su omeđene relativno konzervativne politike baštine u Hrvatskoj, uglavnom usmjerene prema jačanju tzv. “velikih narativa” nacionalno-etničkog predznaka. Za razliku od polja suvremene kulturne produkcije, koje je tijekom posljednjih dvadesetak godina – po cijenu rezova i implementacije neoliberalnih

The title of this year’s Micropolitics seminar is a syntagm borrowed from historian Ian J. Robertson. Robertson defines heritage as “people – collectivity and individuals – and their sense of inheritance from the past and the uses to which this sense of inheritance is put”.¹ The concept of heritage from below, according to Robertson, stems from the presumption that, although it is not a financially independent process, “there exist uses of the past in the present that are only minimally related to the economic and that such uses can function as cultural resources for counter hegemonic expressions”.² His critique of contemporary academic production related to the theory of heritage, on the other hand, is based on the assumption that the aforementioned production is “seduced, more often than not, by the nationalist, top-down, commercial and tourism-focused perspectives of the mainstream manifestations of heritage that together constitute a hegemonic discourse”.³ The lectures in our seminar seek to define the ways in which the acceptance of the above and similar critical interpretations of heritage is manifested in different European settings, various disciplines that traditionally deal with the interpretation and mediation of the knowledge of past cultures (archaeology, art history, museology), and the possibilities of conceptualizing heritage from *below* under the conditions of neoliberal capitalism.

If we apply these critical interpretations of the phenomenon of heritage, which examine its role through the process of establishing and maintaining cultural hegemony, in the analysis of the local mechanisms of the instrumentalisation of inherited social practices and cultural artefacts, we will easily recognize the parameters that confine the relatively conservative heritage policies in Croatia, mainly directed towards strengthening the so-called “master narratives” with a national-ethnic flavour. Unlike contemporary cultural production, which has been diversified and largely freed from

modela (samo) financiranja – diversificirano te uglavnom oslobođeno otvorenih političkih pritisaka, upravljanje kulturnim artefaktima ranijih razdoblja i dalje se nalazi pod strogim nadzorom državnih institucija. Odluke o kategorizaciji, kriterijima selekcije i metodama zaštite baštine centralizirane su kroz administrativnu hijerarhiju ekspertnih tijela, neprirodno udaljenih od krajnjih korisnika. Istovremeno, nevidljiva ruka slobodnog tržišta ideju društvenog vlasništva nad kulturnom baštinom neumorno podređuje “nužnosti” njezine restitucije, privatizacije i komercijalizacije. Zgrožena lošim ukusom investitora te narušavanjem formalnih procedura i kriterija zaštite, struka zaboravlja postaviti neka temeljna pitanja: tko definira sam pojam baštine i u čijem se interesu njome upravlja?

Posljedice izostanka rasprava o ovim pitanjima osobito se upadljivo manifestiraju kroz nespremnost struke pri susretu s pojačanim međunarodnim interesom za memorijalnu baštinu vezanu uz Drugi svjetski rat, koja se – pod potpunom amnezijom prethodno razvijenih modela aktivne zaštite tog istog segmenta baštine – društveno marginalizira nekritičkim podvođenjem pod stigmom “totalitarne” ili “neželjene”. Upravo spomenici NOB-a, čijoj su se zaštiti posvećivali neupitni autoriteti struke poput Cvite Fiskovića i Ive Maroevića, mogu poslužiti kao pokazni primjer zrcaljenja vladajuće ideologije i kontradikcija na relaciji baština-korisnik. Ne radi se samo o disproporciji njihova ruševna stanja i brzorastućem globalnom interesu za remek-djela poput Petrove gore ili Mostarskog partizanskog groblja; zahvaljujući neformalnim kanalima umrežavanja i komunikacije, sve su vidljiviji i učestaliji izvaninstitucionalni, gotovo gerilski angažirani lokalnih zajednica u održavanju i revitalizaciji mjesta sjećanja. Sustavna nebriga i višedesetljetni proces razbaštinjenja memorijalnog nasljeđa vezanog uz period antifašističke

open political pressures over the past twenty years – during which process it has suffered, however, cuts and the implementation of neoliberal (self) financing models – the management of cultural artefacts from earlier periods remains under strict surveillance by state institutions. Decisions on categorization, selection criteria and the methods of heritage protection are centralized through the administrative hierarchy of expert bodies, which makes them unnaturally distant from end users. At the same time, the “invisible hand” of free market economy has been relentlessly undermining the idea of social ownership over cultural heritage, while acting in the name of restitution, privatization and commercialization. Scandalized by investors’ bad taste and the corruption of official procedures and conservation criteria, heritage professionals have forgotten to ask some basic questions: Who defines the very meaning of the term heritage, and to whose benefit is it managed?

The consequences of the absence of discussion about these questions are particularly noticeable in how lacking the profession is found in its encounters with the increasing international interest in the memorial heritage dedicated to the Second World War, which is socially marginalised through non-critical stigmatization as “totalitarian” or “unwanted”. This process seems to be followed by a sort of total amnesia of previously developed models of active protection of the very same heritage. Monuments to the People’s Liberation Struggle, whose protection was of concern to undeniable authorities such as Cvito Fisković and Ivo Maroević, can serve as a demonstration of the mirroring of the ruling ideology, and the contradictions of the heritage-user relationship. The issue is bigger than the disproportion between their ruinous state and the growing global interest in masterpieces such as Petrova Gora and the Partisan cemetery in Mostar; informal networking and communication channels make more visible and increase

borbe, dovele su do emancipacije krajnjih korisnika od institucionalnih mehanizama i profesionalnih metoda obnove te do stvaranja uvjeta za ono što Robertson naziva anti-hegemonijskom upotrebom baštine.

Značajan komparativan uvid u mogućnosti i metode generiranja ovakvih praksi odozdo pronalazimo u Španjolskoj, a razvidne su kroz proces konsolidacije posljedica represivnog odnosa Frankovog režima prema republikanskom nasljeđu Španjolskog građanskog rata. Budući da je – za razliku od situacije u Jugoslaviji koja je iz srodnog ideološkog sukoba izašla na pobjedničkoj strani – spomenuti režim ostavljao minimalne mogućnosti za izgradnju infrastrukture kolektivnog (protu)pamćenja, poput spomenika i muzeja, posljednjih su godina razvijene nove metode usmjerene performativno-istraživačkom radu s materijalnim ostacima na autentičnim lokacijama oružanih sukoba i mjesta fašističkih zločina. Kao relativno mlada disciplina, razvijana paralelno s kritičkim studijima baštine, arheologija suvremene prošlosti usmjerena je na suradnju s lokalnim zajednicom kako bi – gotovo forenzičkim metodama – rekonstruirala epizode zatomljene prošlosti i sudbine represiranih pojedinaca. Iako su srodni postupci kod nas bili institucionalno razvijani prilikom zaštite autentičnih lokacija partizanske borbe već krajem 1960-ih godina, oni bi danas mogli ponovno postati aktualni. Ne samo radi rekonstrukcije događaja i reaktualizacije zaboravljenih epizoda lokalne antifašističke borbe, već i radi potencijalnih metoda rekonstrukcije procesa rušenja spomenika i transformacije muzejskih zbirki NOB-a, koji se različitim intenzitetom i sredstvima odvijaju od početka 1990-ih godina do danas. Proces ovog tipa rekonstrukcije dodatno je usložen nedostupnošću relevantne dokumentacije, čime se optika istraživača nužno izoštrava u smjeru propitivanja ustaljenih kategorija, potičući nehijerarhijski

the frequency of non-institutional and almost guerrilla engagement of local communities in maintaining and revitalizing memorial sites. Decades of systematic neglect and disownment of the memorial heritage associated with the anti-fascist struggle have resulted in the emancipation of end users from institutional mechanisms and professional restoration methods, and in the emergence of the conditions for, to borrow Robertson, the anti-hegemonic use of heritage.

Significant comparative insights into the possibilities and methods of generating such practices from below are found in Spain, and are apparent in the process of consolidating the results of the repressive relationship of the Franco regime towards the Republican legacy of the Spanish Civil War. In contrast to the situation in Yugoslavia, which emerged victorious from an ideologically similar conflict, the Franco regime has produced a scarcity of opportunities for the construction of a collective (anti) memorial infrastructure, such as monuments and museums. New methods have been developed in recent years, aimed towards research and performative work with material remains at the authentic locations of armed conflict and fascist crimes. As a relatively young discipline, developed alongside critical heritage studies, archaeology of the contemporary past is aimed at collaborating with local communities in order to reconstruct episodes of obscured past and the destiny of oppressed individuals, by virtue of methods that are almost forensic. Similar practices were institutionally developed in Croatia in the protection of authentic sites of Partisan struggle already in the late 1960s and could regain their relevance today, not only for the purposes of the reconstruction of the events and the re-actualization of the forgotten episodes of the local anti-fascist struggle, but also for the potential methods of reconstructing the process of demolishing the monuments and the transformation of the museum collections of the People’s

odnos prema predmetu istraživanja i direktan kontakt s lokalnim stanovništvom i živućim svjedocima.

Cilj ovog seminara je da se pod utjecajem novih teorijskih tendencija unutar polja heritologije – poput demokratizacije baštine ili kritike uvriježenih kriterija i metoda zaštite spomenika – otvori rasprava o ideološkim implikacijama analize “disonantnih” aspekata memorijalne baštine 20. stoljeća. U jednakoj mjeri pritom zanimaju mehanizmi državne kontrole nad baštinom koje se odvijaju unutar institucionalnih okvira, kao i fenomen “društvenog razbaštinjenja” koji se javlja uslijed implementacije principa slobodnog tržišta u polje zaštite, obnove i korištenja baštine. Izlagači na seminaru ponudit će odgovore na spomenuta pitanja predstavljanjem novih, izvaninstitucionalnih ili eksperimentalnih metodologija istraživanja, prezentacije i medijacije baštine s lokalnim zajednicama. Raznolikost profesionalnih usmjerenja, tema i sredina iz koje izlagači dolaze, noseći sa sobom specifična iskustva koje izmiču hegemonijskom, monolitnom ili elitističkom poimanju baštine, pružaju kvalitetan komparativan uvid u prakse u različitim europskim zemalja (Španjolska, Portugal, Bosna i Hercegovina), nudeći osnovu za pokretanje kritičke rasprave u lokalnoj sredini.

Liberation War, which have varied in intensity and means, but have been present since the early 1990s. The process of this type of reconstruction is further complicated by the inaccessibility or loss of relevant documentation, the fact which sharpens the researchers' optics in the direction of questioning the established categories, encouraging a non-hierarchical relation to the subject of research and direct contact with the local population and living witnesses.

Informed by new theoretical tendencies within the field of heritology – such as the democratization of heritage and the critique of the established criteria and methods in the protection of monuments – the aim of this seminar is to open the space for the discussion on the ideological implications of the analysis of the “dissonant” aspects of the memorial heritage of the 20th century. We are equally interested, however, in the mechanisms of state control over heritage within institutional frameworks, and in the phenomenon of “social disinheritance” generated by the implementation of free market principles in the field of protection, renovation and heritage management. Seminar participants will attempt to offer solutions to these issues by presenting new, non-institutional and experimental methodologies for the research, presentation and mediation of heritage with local communities. The diversity of the speakers' professional interests, topics and environments comes with specific experiences that evade the hegemonic, monolithic and elitist understanding of heritage, and provides a quality comparative insight into practices in different European countries (Spain, Portugal, Bosnia and Herzegovina), thus creating the basis from which to initiate a critical debate in the local environment.

1 Iain J. Robertson, *Heritage from Below*, Routledge, 20160422, VitalBook file.

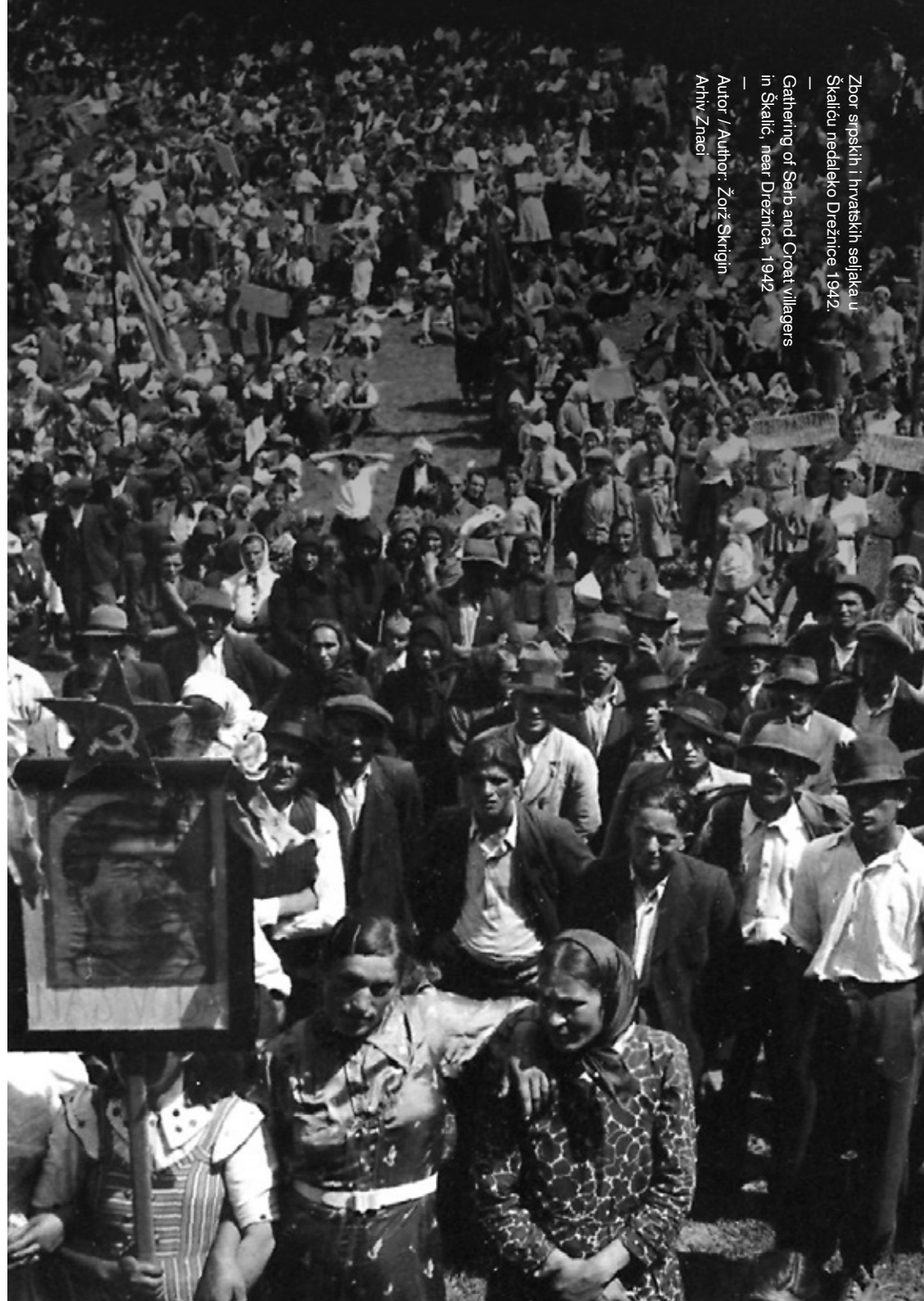
2 Ibid.

3 Ibid.

1 Iain J. Robertson, *Heritage from Below*, Routledge, 20160422, VitalBook file.

2 Ibid.

3 Ibid.

Zbor srpskih i hrvatskih seljaka u Škaiću nedaleko Drežnice 1942.
Gathering of Serb and Croat villagers in Škaić, near Drežnica, 1942

Autor / Author: Žorž Škrigin
Arhiv Znači

Formiranje VI. primorsko-goranske
brigade u Drežnici, listopad 1942.

— The formation of the Sixth Primorsko-goranska
Brigade in Drežnica, October 1942

— Arhiv Znači

XURXO AYÁN VILA, RUI GOMES COELHO

ARHEOLOGIJA ŠPANJOLSKOG GRAĐANSKOG RATA: SUKOB, SJEĆANJE I SOCIJALNA PRAVDA

ARCHAEOLOGY OF THE SPANISH CIVIL WAR: CONFLICT, MEMORY AND SOCIAL JUSTICE

Kao disciplina koja čovječanstvo proučava kroz njegove materijalne tragove, arheologija Španjolskom građanskom ratu prilazi kao području potentnom za probijanje ustaljenih znanstvenih okvira. Ostaci rata i poraća – rovovi, bunker, koncentracijski logori, zatvori, masovne grobnice, spomenici, gerilska skloništa, ljudska tijela i sjećanja – raspršeni su po krajolicima Španjolske. Dva su ključna razloga koja arheologe potiču da istražuju, iskapaju i bilježe živa sjećanja na Španjolski građanski rat: razumijevanje višestrukih posljedica sukoba i pružanje dokaza u suvremenim raspravama o društvenoj pravdi, javnom pamćenju i reparaciji. Nakon općeg uvida u polje koje nazivamo arheologijom suvremene prošlosti, bavit ćemo se načinima na koje se arheolozi služe svojom disciplinom pri proučavanju recentnih sukoba. Analizirat ćemo metodologije i ishode glavnih arheoloških projekata koji se posljednjih godina provode u Španjolskoj.

As a discipline that studies humanity through its material traces, archaeology takes the Spanish Civil War as a field of experimentation. Remains of the war and its aftermath are scattered across the landscapes of the Spanish state in the form of trenches, bunkers, concentration camps, prisons, mass graves, monuments, guerrilla shelters, peoples' bodies and memories. Archaeologists have been surveying, excavating and engaging with the living memory of the civil war for two main reasons: as a way of understanding the manifold effects of the conflict, and as a way of providing evidence for contemporary debates on social justice, public memory and reparation. In this lecture we will first provide an overview of what archaeology of the contemporary past is, and how archaeologists have been using their discipline to study recent conflicts. We will discuss the main archaeological projects of the last years in Spain, its methodologies and outcomes.

RUI GOMES COELHO

POLITIKA BAŠTINE

THE POLITICS OF
HERITAGE

Kulturna baština je područje prepletanja diskursa i iskustava koja posreduju u komunikaciji prošlosti u sadašnjosti. Potaknuta je širokim rasponom postupaka koji u sebi sažimaju različite vremenske dimenzije: objektima i sjećanjima, građevinama i krajolicima, narodnim tradicijama i našim vlastitim tijelima. Poimanje baštine bilo je ključno u izgradnji Zapadnog svijeta i stoji u pozadini konstituiranja suvremenih nacionalnih država. Baština se smatrala jezikom kojim su se definirali identiteti naroda i putem kojeg su nacionalne države stekle pravo na društvene i političke granice. Zbog svoje sprege s moći, modernosti i Zapadom, baština je oduvijek predstavljala polje društvenih borbi.

U predavanju ću pokazati kako je definicija baštine sporan proces koji sukobljava različite političke pozicije. Predstaviti ću pojam kulturne baštine i istražiti glavne teorije i metode koje oblikuju njezino iskustvo u suvremenom trenutku. Analizirat ću kako je kulturna baština postala globalni jezik koji adresira pitanja moći i nejednakosti, ali i kako se njome možemo kritički baviti kako bismo se susreli s problemima ugroženih zajednica. Fokusirat ću se na studije slučaja iz Portugala i SAD-a, u kojima je kulturna baština trenutno u epicentru šire diskusije o društvenoj pravdi, klasnom sukobu, rasizmu i kolonijalizmu.

Cultural heritage is an entanglement of discourses and experiences that mediate the past in the present. It is prompted by a wide range of multi-temporal devices: objects and memories, buildings and landscapes, peoples' traditions, and our own bodies. Notions of heritage became central in the construction of the Western world and are behind the emergence of the modern nation-states. Heritage was assumed as the language that expressed peoples' identities and entitled nation-states to social and political borders. Because of its associations with power, modernity and the West, heritage has been always an arena for social struggles.

In this lecture I will discuss how the definition of heritage is a contested process that brings into confront different political positions. I will introduce the concept of cultural heritage and examine the main theories and methods that shape the experience of cultural heritage in the contemporary world. I will then analyze how cultural heritage became a global language that addresses issues of power and inequality, and how we can critically engage with it in order to collaborate and meet the concerns of disadvantaged communities. I will focus on case-studies from Portugal and the United States in which cultural heritage is currently at the epicenter of broader conversations about social justice, class conflict, racism and colonialism.

JOSIPA LULIĆ

NACIJA I
ARHEOLOŠKA
BAŠTINANATION AND
ARCHAEOLOGICAL
HERITAGE

Takozvana "Višeslavova krstionica" izložena
ispred zgrade Hrvatske akademije znanosti i
umjetnosti u kolovozu 1942.

The so-called "Duke Višeslav's Baptismal Font" displayed
in front of the building of the Croatian Academy of
Sciences and Arts, August 1942

Hrvatski državni arhiv / Croatian State Archives
Sig. HR HDA 1561-06062

Glavni teorijski i filozofski okvir predavanja su tekstovi Louisa Althussera o ideologiji i ideološkim državnim aparatima, uz tekstove Rastka Močnika o ideologiji i naciji kao nultoj instituciji. Taj teorijski aparat od presudne je važnosti u izgradnji kritičkog pristupa u pisanju o arheološkoj baštini u hrvatskom kontekstu te implicitnim teorijskim konstrukcijama koje upravljaju mogućnostima mišljenja o navedenom pitanju.

Močnik smatra kako postoje dvije vrste nacionalizma, odnosno izgradnje nacije u (bivšoj) Jugoslaviji: prosvijećena nacija nacionalnih revolucija 19. stoljeća te nacija kao identitarna zajednica 1990-ih (kao treći tip mogli bismo dodati revolucionarnu naciju koja se javlja 1945. godine, koju elementi modernizacije i stvaranja političkog subjekta čine mnogo bližom 1848. nego 1990. godini).

Cilj predavanja je pokazati kako se ideološka konstrukcija nacije koja osigurava reprodukciju suvremenih društava često implicitno ili eksplicitno projicira u prošlost, kao transhistorijski konstrukt, čime se nameće anakronistička interpretacija materijalnih ostataka prošlih društava. Usredotočenost na određene dijelove arheološke baštine također ovisi o usvojenom pojmu nacije: istraživanje ilirskog, predrimskog materijala pokleknut će pred opsesivnim traženjem "ranih Hrvata" i njihovim zapadnim utjecajima 1990-ih. Ideološka pozadina se promijenila, pa tako i interpretacijska matrica, ali središnji problem ostaje: nacija kao nulta institucija snažno utječe na mogućnosti interpretacije arheološke baštine.

The main theoretical and philosophical framework for this talk is Louis Althusser's writings on ideology, and ideological state apparatuses, as well as Rastko Močnik's writings on ideology and on the nation as the zero institution. This theoretical apparatus is crucial in building a critical approach to some basic tenants in writing on the archaeological heritage in Croatian context, and to the implicit theoretical constructs that govern the possibilities of thought on this particular subject.

Močnik posits that there are two types of nationalism, or the construction of nation in the (former) Yugoslavia: the enlightened nation of the 19th century national revolutions, and the nation-as-identitarian-community of the 1990s (as a third type we might add a revolutionary nation of the 1945, that has elements of modernization, and creation of the political subject, thus being much closer to the year 1848 than 1990).

This lecture aims to demonstrate how the ideological construct of the nation that ensures the reproduction of modern societies is often implicitly or explicitly projected into the past, as a trans-historical construct, thus soliciting anachronistic interpretations of the material remains of past societies. The focus on particular parts of the archaeological heritage also depends on the notion of nation in place: the research on the Illyrian, pre-Roman material will give way to the obsessive search for the "early Croats", and their western influences in the 1990s. The ideological background has changed, and so has the interpretative matrix, but the central problem remains: the nation as a zero institution strongly influences the possibilities of interpretation of archaeological heritage.

XURXO M. AYÁN VILA

BRAĆA PO ORUŽJU: ARHEOLOZI I ŠPANJOLSKI GRAĐANSKI RAT

BROTHERS IN ARMS: ARCHAEOLOGISTS AND THE SPANISH CIVIL WAR

Spomenik Frankistima poginulim 1937.
u bitci za Belchite u Španjolskoj, kod
kojeg se okupljanju neofašisti.

Monument to the Francoists killed in
the Battle of Belchite in Spain, where
neo-fascists organize meetings.

Foto / Photo:
Xurxo Ayán, 2014

Jedan od najvećih izazova polja koje nazivamo javnom arheologijom (*Public Archaeology*) jest integracija građana, ne samo kao konzumenata baštine već kao aktivnih agenata u izgradnji znanja o prošlosti. Ostvarenje navedenog cilja prate određene teškoće, osobito u kontekstima u kojima se zajednica još uvijek nosi s traumatičnim sjećanjima. U prvom dijelu predavanja govorit ću o našoj strategiji informiranja javnosti o znanstvenoj kulturi, koja od 2008. godine prožima naše arheološke projekte o problematici Španjolskog građanskog rata u različitim španjolskim autonomnim zajednicama (Katalonija, Baskija, Galicija, León i Aragon). Približavanjem ovih iskustava u raspravu želim uvesti kritički diskurs koji, iako snažno zagovara sudjelovanje građana, ne zaobilazi ni tenzije i probleme koji prate proces: politički pritisci, privatni interesi lokalnih zajednica, rasprave o muzealizaciji ratnih scenarija i tome slično.

U drugom dijelu izlaganja bavit ću se arheologijom frankističkih koncentracijskih logora u Španjolskoj. Širenje nacionalističkih postrojbi tijekom Španjolskog građanskog rata pretvorilo je taj sukob u teren za testiranje represivnog modela koji je pobjedom Francisca Franca nametnut cijeloj zemlji. Pad sjeverne fronte u listopadu 1937. godine doveo je do otvaranja prvih koncentracijskih logora za ratne zarobljenike na sjeveru Španjolske. Radilo se o arhitekturi čiji je cilj bio nadgledanje, klasifikacija, ubijanje i preodgoj poraženih republikanskih snaga. Ta rana iskustva bila su tek uvod u *univers concentrationnaire* koji se provodio u svakom kutku Španjolske nakon završetka rata u ožujku i travnju 1939. Ogledan primjer te arhitekture terora je koncentracijski logor Castuera (Badajoz), gdje smo u razdoblju od 2010. do 2012. godine provodili arheološka istraživanja.

One of the biggest challenges for Public Archaeology is to integrate citizens not only as consumers of heritage but also as active agents in the construction of knowledge about the past. To realize this objective is not without difficulties, especially in those contexts in which community continues to weigh a traumatic memory. In this regard, in the first part of my lecture I will intend to show our outreach strategy on scientific culture that has led our archeology projects of the Spanish civil war since 2008 in different areas of the Spanish State (Catalonia, Basque Country, Galicia, Catalunya, León and Zaragoza). From this experience I hope to bring to the debate a critical discourse that, although distinctly claimed citizen participation, also emphasizes the tensions and problems involved: political pressures, private interests of local communities, discussions on the musealization of war scenarios and so on.

In the second part of my presentation I will pay attention to the archaeology of francoist concentration camps in Spain. The advance of the Nationalist troops during the Spanish Civil War transformed the conflict in a testing ground for the repressive model that would be eventually imposed all over the country with the final victory of Francisco Franco. The fall of the Northern Front in October 1937 led to the inauguration of the first concentration camps for war prisoners in the north of Spain. These were architectures devised to watch, classify, kill, and re-educate the vanquished Republicans. These early experiences were only a prelude for the entire *univers concentrationnaire* implemented in every corner of Spain after the end of the war in March-April 1939. A perfect example of this architecture of terror is the concentration camp of Castuera (Badajoz), where we have developed archaeological investigations between 2010 and 2012.

ANDREW LAWLER

NARODNOOSLOBODILAČKA BORBA KAO “NIČIJA” BAŠTINA U BOSNI I HERCEGOVINI

THE PEOPLE'S LIBERATION STRUGGLE AS AN 'UNCLAIMED' HERITAGE IN BOSNIA & HERZEGOVINA

Spomenik Bitci za ranjenike, Makljen.
Author: Boško Kućanski, 1978.;
miniran 2000. godine

Monument to the Battle for the Wounded,
Maklje, Bosnia & Herzegovina. Author:
Boško Kućanski, 1978; dynamited in 2000

Foto / Photo:
Sanja Horvatičić, 2013

U izlaganju ću se baviti aktualnim društveno-političkim problemima vezanima za materijalnu baštinu Narodnooslobodilačkog rata, borbe i pokreta na području današnje Bosne i Hercegovine. Pokazat ću da je osnovni problem navedene baštine to što je “ničija”: ne svojataju je društva koja se zalažu za zaštitu spomenika i lokaliteta, tijela za zaštitu spomenika nisu je uključila u svoja nastojanja da registriraju i popišu materijalnu baštinu za administrativne organizacije zemlje nakon 1995. godine, a njome se ne bave ni akademske discipline u čijoj bi nadležnosti trebalo biti proučavanje, analiziranje i vrednovanje navedenih spomenika i lokaliteta.

Dat ću statistički pregled aktualne zaštite lokaliteta koju pruža Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika (institucija koja je zamijenila Aneks 8 uspostavljen Daytonskim sporazumom koji je okončao rat 1992.–1995.), a posebnu pažnju posvetit ću činjenici da su mnogi lokaliteti u opasnosti da ostanu bez zakonodavne potpore ako se ne uspostavi “mreža” zagovornika koji traže njihovu zaštitu. Predstaviti ću i neke društvene čimbenike u suvremenom bosanskohercegovačkom društvu koji su doveli do te situacije.

Razmotrit ću i kompleksnu situaciju spomenika po pitanju njihovog predstavljanja javnosti: ruinofilna privlačnost takvih mjesta (bogatijim posjetiteljima iz inozemstva može rezultirati usporavanjem njihove obnove i/ili izgradnje koherentnih planova za očuvanje i upravljanje lokalitetima koji obilježavaju Narodnooslobodilačku borbu. Stavljam naglasak na potencijalne opasnosti, pritom uzimajući u obzir (često nepredviđeni) problem neodržive naravi “turizma ruševina”, kao i moralne aspekte povezivanja te turističke niše s ratnim spomenicima i baštinom koje odgovarajuća tijela još uvijek nisu dokumentirala.

Napokon, ističem i nepraktičnost arheoloških iskapanja na lokalitetima posvećenima NOB-u na području BiH –

This presentation will focus on the current socio-political difficulties surrounding the tangible heritage of the People's Liberation War (NOR), Struggle and Movement on the territory of present-day Bosnia & Herzegovina. It will argue that such heritage faces difficulty due to its 'unclaimed' nature: Unclaimed by social groups advocating for monuments' and sites' protection, unclaimed by monument protection authorities in their efforts to register and inventory the country's tangible heritage in the post-1995 administrative organization of the country, and unclaimed by academic disciplines within whose remit study, analysis and evaluation of such monuments and sites should fall.

It will present a statistical overview of current protection of sites by the Commission to Preserve National Monuments (the successor institution of the Annexe 8 Commission established by the Dayton Agreement which brought to an end the country's 1992–1995 war), and highlight how, without a nationwide 'network' of advocates petitioning for their protection, many of these sites are at risk of legislative abandonment. It will also put forward some social factors in contemporary Bosnia & Herzegovina society that have led to this situation.

Furthermore, the paper discusses the complex situation of such monuments regarding their presentation to the public: The ruinophilic nature of the attraction of such sites to (wealthier) visitors from abroad may have the unintentional consequence of slowing progress toward their restoration and/or the creation of coherent conservation and management plans for sites commemorating the Peoples' Liberation Struggle/War/Movement. The paper highlights the dangers of this, taking into account the (often unforeseen) issue of the unsustainable nature of 'ruin tourism', as well as some moral aspects of associating such a niche

Čišćenje grafita
s Partizanskog
spomen-groblja u
Mostaru u svibnju
2018.

Cleaning the fascist
graffiti off the Partisan
Memorial Cemetery
in Mostar, Bosnia &
Herzegovina,
in May 2018

Foto / Photo:
Sanja Horvatić

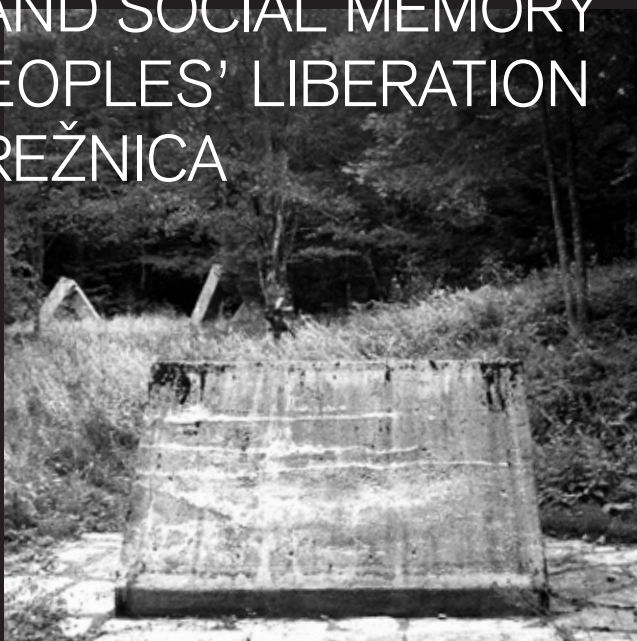

form of tourism with war memorials and also with heritage which has thus far remained undocumented by relevant authorities.

The paper also highlights the impracticalities of undertaking archaeological excavations on sites relating to the NOR within the country – making use of sociological research the author undertook from 2009 to 2014 within the country's archaeological community and a series of follow-up interviews with archaeologists – to pose questions as to how the country's (as well as its constituent divisions') treatment of the tangible heritage of the Peoples' Liberation Struggle/War/Movement could be addressed through social and community engagement, and also through greater application of practical field skills by the academic community.

koristeći se vlastitim sociološkim istraživanjima provedenima u razdoblju od 2009. do 2014. godine u arheološkoj zajednici i na nizu kasnijih intervju s arheolozima – kako bih otvorio pitanje na koji se način tretman materijalne baštine NOB-a od strane BiH-a (i njezinih sastavnica) može adresirati putem društvenog angažmana i angažmana zajednice, kao i primjenom praktičnih terenskih vještina od strane akademske zajednice.

SANJA HORVATINČIĆ

—
SLOBODNI PARTIZANSKI
TERITORIJ KAO BAŠTINA
ZAJEDNICE: POVIJEST I
DRUŠTVENO SJEĆANJE NA
NOB U DREŽNIČKOM KRAJU—
LIBERATED PARTISAN TERRITORY
AS COMMUNITY HERITAGE:
HISTORY AND SOCIAL MEMORY
OF THE PEOPLES' LIBERATION
WAR IN DREŽNICA

Raznolikost tipoloških i formalnih karakteristika spomenika posvećenih Narodnooslobodilačkoj borbi i revoluciji ne odražavaju samo složen sustav njihove produkcije u razdoblju socijalizma, već i specifičnost povijesnih događaja kojima su posvećeni, odnosno rezultate traganja za odgovarajućim vizualno-narativnim metodama njihova posredovanja zajednici. Pritom se uglavnom ispušta iz vida da je inovativost oblikovanja i promišljanja spomenika znatnim dijelom proizlazila iz potrebe obilježavanja, zaštite i aktivnog baštinjenja autentičnih lokacija i objekata, odnosno razvoja novih strategija prijenosa specifičnog iskustva antifašističke i klasne borbe, kao i sjećanja na nove društveno-organizacijske modele kakvi su tijekom rata razvijani na oslobođenim partizanskim teritorijima (poput bolnica ili vojnih i izbjegličkih logora).

Na širem području Drežnice – značajnom partizanskom uporištu koje je prvi puta oslobođeno već u listopadu 1941., da bi narednih četiri godina održavalo kontinuitet (polu) oslobođenog teritorija – nailazimo na visoku koncentraciju različitih modela obilježavanja događaja na autentičnim lokacijama: od deskriptivnih natpisa na brojnim spomen-pločama, preko monumentalne figuralne plastike, pa sve inovativnih arhitektonskih metoda obilježavanja uništenih bolničkih objekata. Posljednja faza memorijalizacije ovog područja obilježena je implementacijom modela spomen-područja, kojim se nastojala zaobići puka reprezentativnost i društvena nefunkcionalnost dotadašnjih spomenika. Društveni konsenzus o nužnosti baštinjenja “revolucionarnih tradicija” iskorišten je kao pretpostavka ruralnog razvoja, usmjerenog na memorijalni i planinski turizam i baziranog na principima samoupravnog ekonomskog planiranja. Resistencijom kapitalizma, stigmatizacijom ideoloških pretpostavki kolektivnog pamćenja te potiskivanjem

The diversity of typological and formal features of monuments dedicated to Yugoslav Peoples' Liberation Struggle and Revolution do not reflect only the complex system of their production in the period of socialism, but also the specificity of their referential historical events, i.e. the outcomes of the exploration on adequate visual-narrative methods of their mediation within community. Today, it is often overlooked that the innovative ways of designing and thinking about the monuments were substantially correlated with the need to commemorate, protect and actively manage authentic locations and objects. It included the development of new strategies of transferring the specific experience of the antifascist and class struggle, and remembering the new models of social organizing that had been developed at the liberated Partisan territories (such as hospitals or military and refugee camps).

The wider area of Drežnica – a significant Partisan stronghold that was first liberated already in October 1941, and remained a half-liberated territory throughout the War – is an example of high density of different models of commemorating authentic locations and events: From lengthy inscriptions on numerous memorial plaques, through monumental memorial sculpture, to innovative architectural methods of marking destroyed hospital buildings. The final phase of memorialization of this area was marked by the implementation of the memorial-area model, based on the concept of overcoming representability and non-functional aspects of traditional monuments. Social consensus about the necessity of inheriting “revolutionary traditions” was used as the precondition of rural economic development of this region, which was oriented towards memorial and mountain tourism, while being based on the principles of self-managed planned economy. With the restitution of capitalism,

spomenutih narativa iz javnosti, spomenici gube politički “legitimitet” i bivaju prepušteni fizičkom propadanju i postupnom slabljenju veza između njihovih formalnih obilježja, referentnih povijesnih epizoda i simboličkog značaja za lokalno stanovništvo.

Izlaganje će poslužiti kao uvod u praktični dio seminara, čija se metodologija zasniva na neposrednom uvidu u zatečeno stanje na terenu. Budući da su spomenici u drežničkom kraju uglavnom ostali sačuvani, zanima nas na koji način njima posredovani narativi i ideje rezoniraju s ostarijelim i ekonomski depriviranim lokalnim stanovništvom i širom društvenom zajednicom, te može li baštinjenje emancipatornih ideja – poput međuetničke solidarnosti i antifašizma – nadići lokalne okvire te u uvjetima neoliberalnog kapitalizma potaknuti nove modele društvene identifikacije s memorijalnom baštinom NOB-a.

stigmatization of all ideological premises of the social memory, and the obliteration of the aforementioned narratives from the public sphere, these monuments have lost their political “legitimacy”, and have been left either to physical decay or to the gradual loosening of the meaningful links among their formal features, referential historical episodes, and symbolic meaning for local communities.

This lecture will serve as an introduction to the practical part of the seminar, whose methodology is based on the direct contact with the situation on the ground. Given that monuments in the Drežnica area have been mostly preserved, we are interested in the ways in which the narratives and ideas they entail, still communicate with the elderly and economically deprived residents and other stakeholders. We are also interested in exploring whether such emancipatory ideas – such as interethnic solidarity and antifascism – can resonate beyond local boundaries and, under the pervasive state of neoliberalism induce new models of social identification with memorial heritage of the Peoples’ Liberation Struggle.

Stručna dokumentacija
o istraživanjima na
lokaciji spaljene
partizanske bolnice
na Maloj Javornici
1969. godine.

The official records on
the research done at
the location of the burnt
partisan hospital at Mt
Mala Javornica in 1969.

Foto / Photo:
Regionalni zavod
za zaštitu spomenika
kulture u Zagrebu /
Conservation
Department in
Zagreb

REGIONALNI ZAVOD ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE U ZAGREBU		LOKALITET: DREŽNICA, JAVORNICA
Negativ: II-13.826	Snimio: V. Ukrainčik	OBJEKAT: Položaj skladišta municije i sanitetskog materijala
Datum: 20.6.1969.	Obradio: V. Ukrainčik	OPIS: Skladište je izgorilo u siječnju (veljači) 1944. godine (oznaka na terenu SM)

HELENA STUBLIĆ

“NEŽELJENA” BAŠTINA U HRVATSKOJ? POGREŠNO TUMAČENJE I APROPRIJACIJA POJMA

“UNWANTED” HERITAGE IN CROATIA? MISINTERPRETATION AND APPROPRIATION OF THE TERM

Interijer Muzeja revolucije
naroda Hrvatske u Zagrebu
—
Exterior of the Museum of the
Revolution of the People of
Croatia in Zagreb

Baština se kao predmet istraživanja javlja u brojnim znanstvenim disciplinama, ali ne postoji konsenzus oko njenog značenja ili definicije. Stoga ne čudi pojava pojma teške baštine (i varijanti sporne i disonantne), kojim se pokušalo iz različitih perspektiva prikazati što sve samo imenovanje neke pojave baštinom implicira u kulturološkom ili historijskom smislu. Pojam, koji se inicijalno odnosio na suočavanje s prešućenim historijama pojedinih društava i zajednica koje nisu bile dijelom poželjne povijesti, danas se sve češće koristi u ideološki problematičnom kontekstu. Izlaganje će iz muzeološke perspektive pokušati rasvijetliti neke aspekte današnje upotrebe pojma teška baština kao tzv. neželjena baština. Nadalje, pozabavit će se i problemom pejorativne uporabe spomenutih odrednica baštine kada je u pitanju označavanje simboličkih mjesta revolucionarne, antifašističke i/ili socijalističke prošlosti.

Potkraj 1986. godine Muzejski dokumentacijski centar u Zagrebu dovršio je opsežni elaborat o “stanju muzejskih i drugih ustanova koje čuvaju i prezentiraju građu tematski vezanu uz razdoblje radničkog pokreta, NOB-e te poslijeratne socijalističke izgradnje” na teritoriju tadašnje SR Hrvatske. Svrha elaborata bila je napraviti popis i utvrditi broj postojećih zbirki i izložbi te opisati njihovo stanje i prezentaciju. Elaboratom je obrađeno 150 izložbi i zbirki koje su bile ili zasebni specijalizirani muzeji revolucije ili muzejske zbirke u sklopu nekih samostalnih kompleksnih muzeja, a neke su bile u sklopu primarno ne-muzejskih organizacija i zajednica poput narodnih sveučilišta, centara za kulturu, mjesnih zajednica, arhiva i sl. Analizom je utvrđen problem neriješenog ili neadekvatno riješenog statusa pojedinih zbirki ili institucija, što je dovelo do slabe razine zaštite te “loše ili čak pogrešne prezentacije građe”. Posebna pažnja posvetit će se primjeru

Heritage appears as a subject of research in numerous scientific disciplines, but there is no consensus about its meaning and definition. It comes as no surprise, then, that the notion of difficult (together with contested and dissonant) heritage should occur, in an attempt to demonstrate from different perspectives what the cultural or historical implications are of labelling a phenomenon as heritage. However, the term, which was initially introduced in order to confront the obscured histories of certain societies and communities that were not part of desirable history, is now increasingly being used in a context that is more and more ideologically questionable. This paper intends to clarify some aspects of today's use of the term difficult heritage as a stand-in for the so-called unwanted heritage. What will also be addressed is the pejorative use of the terms such as “unwanted”, “difficult”, “dissonant” or “disputed” when it comes to the legacy of revolutionary and antifascist struggle, or of the socialist past in general.

In late 1986, the Museum Documentation Centre in Zagreb completed a comprehensive study on the “state of museums and other institutions that preserve and present the materials related to the period of the workers’ movement, Peoples’ Liberation War (NOB) and post-war socialist development” on the territory of the then Socialist Republic of Croatia. The purpose of the study was to list and determine the number of existing collections and exhibits, and to describe their condition and presentation. In the study, 150 exhibits and collections were processed, which existed as either separate specialized museums of the revolution or as museum collections within independent complex museums, and some as part of primarily non-museum organizations and communities such as national universities, cultural centres, community centres, archives

transformacije nekadašnjeg Muzeja revolucije naroda Hrvatske u Zagrebu te pripajanje muzejskih zbirki Hrvatskom povijesnom muzeju osnovanom 1991. godine u Zagrebu.

etc. The analysis identified the issue of unresolved or inadequately resolved status of individual collections or institutions, which resulted in a poor level of preservation and “poor or even wrong presentation of the material”. Particular attention will be paid to the transformation of the former Museum of the Revolution of the Peoples of Croatia and the merging of the museum collections with the Croatian History Museum founded in 1991 in Zagreb.

Uništeni muzejski postavi
u partizanskoj bolnici na
Petrovoj gori.
—
Destroyed museum exhibition
in the Partisan hospital at
Petrova gora, Croatia.
—
Foto / Photo:
Ljovro Krnić, 2016.

BIOGRAFIJE

• **XURXO AYÁN VILA** je doktorirao povijest na Sveučilištu Santiago de Compostela, gdje je specijalizirao arheologiju. Školovao se i praktično djelovao u polju upravljanja kulturnom baštinom, u kojem je razvio nove pravce javne arheologije, arheologije zajednice i arheologije suvremenog doba. Predavao je na nekoliko sveučilišta u Španjolskoj i (ko) autor je 112 publikacija. Trenutačno je suvoditelj arheološkog projekta "Internacionalne brigade", započetog 2014., i voditelj projekata "Arheologija Španjolskog građanskog rata i socijalizacija baštine na planini San Pedro" (Baskija, Španjolska) i "Valorizacija gradine Sv. Lovre" (Galicija, Španjolska).
→ xurxo.ayan@gmail.com

• **RUI GOMES COELHO** je poslijedoktorand na programu Kulturno naslijeđe i zaštita spomenika na Odsjeku za povijest umjetnosti Sveučilišta Rutgers u New Jerseyju. Po struci je arheolog zainteresiran za povijesnu arheologiju, arheologiju suvremenog doba, kritičku baštinu i fotografiju. Njegovi trenutačni interesi vođeni su fascinacijom senzornim uređenjem alternativnih modernosti te marginalnim zajednicama koje mobiliziraju materijalnu kulturu, suprotno tradicionalnim, nacionalistički orijentiranim pristupima baštini. Suraduje na arheološkim projektima u SAD-u, Portugalu, Brazilu, Njemačkoj i Španjolskoj. Kao fotograf, Coelho je sudjelovao u nekoliko samostalnih i zajedničkih izložbi u SAD-u, Ujedinjenom Kraljevstvu i Portugalu.
→ rui.gomescoelho@rutgers.edu

• **SANJA HORVATINČIĆ** je poslijedoktorandica na Institutu za povijest umjetnosti u Zagrebu. Godine 2017. doktorirala je na temu "Spomenici iz razdoblja socijalizma u Hrvatskoj – prijedlog tipologije" na Sveučilištu u Zadru. Provodi svebuhvatna primarna istraživanja memorijalne skulpture i arhitekture u Hrvatskoj s fokusom na njihov odnos s kulturnom produkcijom i politikama pamćenja u socijalističkoj Jugoslaviji. Zanimaju je načini posredovanja spomeničke baštine socijalizma u kapitalističkim uvjetima kulturne proizvodnje. Autorica je niza znanstvenih radova i poglavlja u knjigama te istraživačica na dva projekta Hrvatske zaklade za znanost (ARTNET, Cro_sculpture). Članica je stručnog savjetodavnog odbora i autorica u katalogu izložbe "Toward a Concrete Utopia: Architecture in Yugoslavia, 1948–1980" (MoMA, 2018).
→ sanja.horvatincic@gmail.com

• **ANDREW LAWLER** je rođen u Manchesteru u Velikoj Britaniji 1985. Diplomirao je arheologiju i antropologiju na Sveučilištu u Cambridgeu 2006. Poslijediplomski studij arheologije završio je na KU Leuven u Belgiji 2010., a titulu M.Cons (Magistar konzervacije spomenika i lokaliteta) stekao je pri Međunarodnom centru za konzervaciju "Raymond Lemaire" na Tehnološkom fakultetu Katoličkog sveučilišta u Leuvenu, 2013. Njegov istraživački rad usmjeren je na očuvanje spomenika Narodnooslobodilačkoj borbi diljem bivše Jugoslavije, kao i na povijest baštinskog zakonodavstva u regiji.
→ andrewlawler06@gmail.com

• **JOSIPA LULIĆ** je doktorirala povijest umjetnosti na području rimske antike, a predaje Teoriju umjetnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Njezini interesi uključuju kritičku pedagogiju, feminizam, kritičku teoriju i kazalište potlačenih. Trenutačno traži načine kako nastaviti s razvijanjem navedenih interesa izvan okvira akademije.
→ josipa.lulic@gmail.com

• **HELENA STUBLIĆ** je znanstvena suradnica i predavačica na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Godine 2008. završila je povijest umjetnosti te muzeologiju i upravljanje baštinom, a od iste godine radi na Fakultetu kao znanstvena suradnica i asistentica na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti. Godine 2014. branila je doktorsku disertaciju pod naslovom "Interpretacijske strategije stalnih postava umjetničkih muzeja". Od 2009. aktivna je članica Međunarodnog savjeta za muzeje i Komiteta za muzeologiju (ICOM-ICOFOM). Njezini osobni interesi uglavnom su usmjereni na interpretaciju u umjetničkim muzejima, tešku i spornu baštinu, kao i rodne i feminističke perspektive u muzeologiji.
→ hstublic@ffzg.hr

BIOGRAPHIES

XURXO AYÁN VILA holds a Ph.D. in History by the University of Santiago de Compostela, specializing in Archaeology. He has been trained and has worked in the field of cultural heritage management, in which he has developed in a pioneering way lines in Public Archaeology, Community Archaeology and Archaeology of Contemporary Past. He has thought at several universities in Spain, and is the author/co-author of 112 publications. He is currently co-director of the project International Brigades archaeological project (2014), and the director of the projects "Archaeology of the Civil War and socialization of the heritage in the Mount of San Pedro" (Basque Country, Spain) and "Valorization of the Saint Lawrence hillfort" (Galicia, Spain).
→ xurxo.ayan@gmail.com

RUI GOMES COELHO is a Postdoctoral Associate in the Cultural Heritage and Preservation Studies program at the Department of Art History, Rutgers University. He is an archaeologist interested in historical archaeology, archaeology of the contemporary, critical heritage and photography. His current interests are driven by a fascination with the sensorial constitution of alternative modernities, and for marginal communities who mobilize material culture against traditional, nationalist-oriented approaches to heritage. He has been collaborating with archaeological projects based in the U.S., Portugal, Brazil, Germany, and Spain. As a photographer, Coelho participated in several individual and collective shows in the U.S., U.K. and Portugal.
→ rui.gomescoelho@rutgers.edu

SANJA HORVATINČIĆ is a Postdoctoral Researcher at the Institute of Art History in Zagreb. She received her Ph.D. degree in 2017 from the University of Zadar, with the thesis "Memorials from Socialist Era in Croatia – Typology Model". She conducts comprehensive primary research on memorial sculpture and architecture in Croatia, with the focus on their relation to cultural production and memory politics in socialist Yugoslavia. She is concerned with modes of mediating memorial heritage of socialism under the conditions of capitalist cultural production. She is the author of a number of scientific papers and book chapters, researcher at two projects financed by the Croatian Science Foundation (ARTNET, Cro_sculpture). She is a member of the Advisory Board and the author in the catalogue of the exhibition project "Toward a Concrete Utopia: Architecture in Yugoslavia, 1948–1980" (MoMA, 2018).
→ sanja.horvatincic@gmail.com

ANDREW LAWLER was born in Manchester, UK, in 1985. He obtained his degree in Archaeology & Anthropology from the University of Cambridge in 2006, later receiving an MA in Archaeology from KU Leuven, Belgium, in 2010, and an M.Cons (Magister in the Conservation of Monuments and Sites) from the RLICC, Faculty of Engineering Sciences, KU Leuven, in 2013. His current research is focused on the conservation of monuments to the Peoples' Liberation Struggle throughout the former Yugoslavia, as well as the history of heritage legislation in the region.
→ andrewlawler06@gmail.com

JOSIPA LULIĆ holds a Ph.D. in History of Art, in the field of Roman Antiquity, and teaches Theory of Art at the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb. Her interests include critical pedagogy, feminism, critical theory, and the theatre of the oppressed. She is currently looking for ways to pursue these interests outside of academia.
→ josipa.lulic@gmail.com

HELENA STUBLIĆ is a Postdoctoral Researcher and Lecturer at the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb. In 2008, she graduated Art History, and Museology and Heritage Management, and has since been working at the same Faculty as a research and teaching assistant at the Department of Information and Communication Sciences. She completed her doctoral thesis "Interpretation Strategies of Permanent Exhibitions in Art Museums" in 2014. Since 2009 she is an active member of the International Committee for Museology (ICOM-ICOFOM). Her personal interests are mostly focused on interpretation in art museums, difficult and contested heritage, as well as gender and feminist perspectives in museology.
→ hstublic@ffzg.hr

NAKLADNIK /
PUBLISHER:
BLOK

Adžijina 11,
10 000 Zagreb

Mikropolitike 2018.:
"Baština odozdo" /
"Heritage from Below"

GOŠĆA UREDNICA /
GUEST EDITOR:
Sanja Horvatinčić

UVODNI TEKST /
INTRODUCTION:
Sanja Horvatinčić

DIZAJN / DESIGN:
Nikola Križanac

PRIJEVOD /
TRANSLATION:
Ivana Eckie

TISAK / PRINT:
Sveučilišna tiskara

NAKLADA /
PRINT RUN:
100

FINANCIJERI /
DONORS:

Ministarstvo kulture RH,
Gradski ured za obrazovanje
kulturu i sport grada Zagreba
/ The Croatian Ministry of
Culture,
The City Assembly of
the City of Zagreb

Godišnji program
BAZE podržava
Zaklada "Kultura nova" /
Annual program at
BAZA is supported
by Kultura Nova Trust
Foundation.

BLOK

BLOK